

Štruktúra a dynamika zmien indexov obchodných bariér v najvýznamnejších zoskupeniach krajín OECD

Rudolf KOSTOLANSKÝ*

Úvod

Na začiatku 90. rokov sa globalizácia charakterizovala z ekonomického hľadiska neutrálne ako proces, v ktorom sa komerčné a finančné aktivity stávajú v nebyvalej miere medzinárodnými ako dôsledok uvoľňovania ekonomických bariér a vplyvu moderných informačných a komunikačných technológií. Diskusie o globalizácii sú namiesto faktickej argumentácie často plné emócií, dokonca až deštrukčných činov voči symbolom globalizácie, najmä transnacionálnym korporáciám (TNK). Napriek tomu značná časť úvah má vysoko sofistikovanú úroveň.

Od vzniku Slovenskej republiky všetky vlády deklarujú ako prioritu vstup do ekonomicky významných medzinárodných organizácií a aktívne pôsobenie v nich. V súčasnosti je to predovšetkým začlenenie do Európskej organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), pretože je to jeden z krokov k integrácii do Európskej únie.

V priebehu posledného desaťročia sa bipolarita sveta zmenila na tripolaritu: EÚ – NAFTA¹ – Japonsko-pacifická oblasť. Sekretariát Svetovej obchodnej organizácie – WTO (World Trade Organisation) pripúšťa, že táto tripolarizácia znamená ohrozenie existujúceho obchodného systému, pretože môže viesť k izolácii iných nečlenských štátov týchto obchodných zoskupení, a to s fatálnymi dôsledkami [2].

Ako teoreticko-metodologické východisko objasnenia konkurenčných vzájomných vzťahov týchto obrovských ekonomických zoskupení – v produkčných faktoroch práca, fyzický kapitál, ľudský kapitál – za posledných 30 rokov sa javí ako vhodný model World Scan, ktorý vyvinul holandský Úrad analýzy ekonomickej politiky [3]. Model World Scan predstavuje multisektorový dynamický scenárový typ štúdia založeného na Heckscherovom-Ohlinovom modeli medzinárodného obchodu. Jeho jadro znázorňuje tabuľka 1.

* PhDr. Rudolf KOSTOLANSKÝ, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava 1

¹ Severoamerická dohoda o voľnom obchode NAFTA (North American Free Trade Area) má za cieľ vytvoriť zónu voľného obchodu na celom americkom kontinente spojením trhov USA, Kanady a Mexika.

T a b u ľ k a 1

Model medzinárodného obchodu World Scan

Región	Odvetvie	Produkčné faktory
EÚ Japonsko USA Nečlenské štáty OECD	Poľnohospodárstvo a výživa Surovinové materiály a energia Polotovary Spotrebné statky Kapitálové statky Medzinárodná doprava Chránené odvetvia	Nízkokvalifikovaná práca Vysokokvalifikovaná práca Kapitál Surovinové materiály a energia

Podľa tohto modelu boli USA v 70. rokoch najvyspelejšou ekonomikou z hľadiska ľudského a fyzického kapitálu, Japonsko a Európa značne zaostávali. Ázia, konkrétne Japonsko, má v porovnaní s ostatnými dvoma produkčnými faktormi výhodu v obrovskom potenciáli práce. Európa mala v tomto období nevýhodu v pomerne nekvalifikovanej pracovnej sile.

Racionálne využitie produkčných možností a konkurenčných výhod vedie krajiny k ochranárskej politike navonok a k rozvojovej ekonomickej politike dovnútra. Úlohu arbitra pri riešení sporov, ktoré v jednotlivých krajinách pri presadzovaní záujmov v rámci využitia svojich produkčných a konkurenčných výhod zákonite vznikajú, plní v celosvetovom rámci najmä WTO. Doterajší priebeh jej rokovaní uvádza tabuľka 2.

T a b u ľ k a 2

Priebeh doterajších vyjednávaní GATT-u

Rok	Miesto	Predmet rokovania	Počet zúčastnených krajín
1947	Ženeva	Tarifný	23
1949	Annecy	Tarifný	13
1951	Torquay	Tarifný	38
1956	Ženeva	Tarifný	26
1960–1961	Dillonové kolo Ženeva	Tarifný	26
1964–1967	Kennedyho kolo Ženeva	Tarifný, antidampingové opatrenia	62
1973–1979	Tokijské kolo Ženeva	Tarifný, netarifný opatrenia, rámcový dohovor	102
1986–1993	Uruguajské kolo Ženeva	Netarifný opatrenia a pravidlá, intelektuálne vlastnícke práva, dohoda o obchode s textilom, vytvorenie WTO	123

Svetová obchodná organizácia má obrovský podiel na tom, že liberalizácia medzinárodného obchodu a cieľ medzi tromi hlavnými ekonomickými blokmi súčasného sveta sa dostala na úroveň určenú multilaterálnymi dohodami. Dokumentujú to údaje tabuľky 3.

T a b u ľ k a 3

Pokles obchodných taríf v porovnaní pred Uruguajským kolom GATT-u a po ňom
(podľa kontinentov, údaje v mld USD)

Krajina	Importy	Pred Uruguajským kolom	Po Uruguajskom kole	Percentuálny pokles
Svet	1 552.8	9.9	6.5	34
Severná Amerika	333.5	8.9	5.5	38
Latinská Amerika	69.1	9.1	6.1	33
Západná Európa	463.1	9.8	6.1	38
Stredná a východná Európa	37.9	7.7	5.7	26
Afrika	39.2	3.9	2.7	31
Ázia	610.1	11.4	7.8	32

Napriek tomu však medzi týmito zoskupeniami existuje množstvo sporov. Aktívne riešené spory v rámci WTO uvádzame v tabuľke 4.

T a b u ľ k a 4

Aktívne panely urovnávania sporov Svetovou obchodnou organizáciou v súčasnosti

Žalobca	Predmet žaloby	Dátum vzniku
Nový Zéland	ES – opatrenia pri výrobe masla	18. 11. 1998
EÚ	USA – daňové opatrenia pre "zahraničné obchodné korporácie"	22. 09. 1998
EÚ, Japonsko	USA – opatrenia ovplyvňujúce verejné obstarávanie	21. 10. 1999
USA	Mexiko – antidampingové preskúmanie fruktózy obilného sirupu	25. 11. 1998
Kanada	EÚ – opatrenia ovplyvňujúce zákaz azbestu a azbestových výrobkov	25. 11. 1998
Kanada	Austrália – opatrenia pri dovoze lososov	10. 04. 1997
EÚ	Kanada – patentová ochrana farmaceutických výrobkov	01. 02. 1999
EÚ	USA – antidampingový zákon 1916	01. 02. 1999
Japonsko, EÚ	Kanada – opatrenia automobilovej výroby	01. 02. 1999
EÚ	USA – zavedenie odvetného cla na karbuhlíčitú oceľarske výrobky z Veľkej Británie	17. 02. 1999
USA, Austrália	Kórea – opatrenia na dovoz čerstvého a mrazeného hovädzieho mäsa	26. 05. 1999
EÚ	USA – časť 110 (5) autorského zákona v USA	26. 05. 1999
EÚ	USA – dovozné opatrenia na niektoré výrobky z EÚ	16. 06. 1999
USA	Austrália – opatrenia na dovoz salmonidu	16. 06. 1999
Nový Zéland	EÚ – opatrenia pri výrobkoch z masla	18. 11. 1997
USA	Kórea – opatrenia ovplyvňujúce verejné obstarávanie	16. 06. 1999
USA	Austrália – dodávky výrobcov a exportérom kože	22. 01. 1998

Tabuľka 4 ukazuje, že spory riešené v rámci WTO sa týkajú v zásade netarifných bariér obchodnej výmeny, ktoré vytvárajú podstatu súčasného neoprotekcionizmu, keďže obchod so všetkými komoditami je regulovaný v režime doložky najvyšších výhod (DNV). K nim patrí aj posledný ešte neukončený spor medzi USA a EÚ o nelegálnej podpore amerických exportérov formou daňových úľav vo firmách registrovaných v krajinách, ktoré sú známe ako daňové raje [7].

Vážnosť situácie potvrdzuje aj neúspech Ministerskej konferencie WTO v Seattle v decembri 1999. Jednou z príčin bola skutočnosť, že členské štáty WTO z tretieho sveta požadovali odstránenie protekcionistických opatrení, kvantitatívnych a iných bariér, ktoré využívajú najmä členské štáty OECD napriek proklamáciám a sľubom o vyššej otvorenosti ich dovozných trhov.

Základné ukazovatele na hodnotenie bariér medzinárodného obchodu podľa metodiky OECD

V kontexte mnohostrannej monitorovacej činnosti a v záujme dohľadu nad obchodnými praktikami členských štátov OECD vyvinul Sekretariát OECD spoločne s ďalšími medzinárodnými organizáciami (UNCTAD, GATT, WTO, EÚ) nový systém hodnotenia tarifných a netarifných bariér, ktorý sa začne so značnou pravdepodobnosťou využívať aj u nás v rámci prístupového procesu do Európskej únie. Preto obsahové zameranie a využitie nového systému hodnotenia pri analýze zmien obchodných bariér v triangli najvyspelejších ekonomík v rámci OECD môže byť pre naše ekonomicko-politické ciele vhodným poučením.

Tarifné colné indikátory

Tarifná štruktúra je v každej z rozvinutejších ekonomík mimoriadne komplikovaná sústava, pretože obsahuje spravidla niekoľko tisíc jednotiek, pričom niektoré sú iba málo transparentné. Nominálna úroveň miery najvyšších výhod sa využíva ako indikátor maximálnej úrovne colnej ochrany (alebo pomoci) medzi zainteresovanými stranami.

Priemerné tarifné sadzby sa, ako ich ďalej analyzujeme, prijímajú v režime DNV, pričom priemery, vrátane priemerov colných sadzieb, závisia od použitých váh. Vážené priemery sú zahrnuté aj v štatistikách colných bariér OECD, UNCTAD, WTO i ďalších medzinárodných organizácií, ako indikátor zmien colných taríf v režime DNV.

V súčasnosti colnú tarifnú štruktúru členských štátov OECD charakterizuje nasledujúcich 11 indikátorov:

- podiel položiek s viazanou tarifnou sadzbou,
- podiel s nulovou tarifnou colnou sadzbou,
- podiel colných taríf mimo ad valorem z ich celku,
- podiel tarifných colných kvót z celku,
- jednoduchý priemer viazaných tarifných sadzieb v režime DNV,
- priemer viazaných colných taríf v režime DNV,
- jednoduchý priemer colných taríf využívaný ad valorem v režime DNV,
- priemerná miera tarifnej sadzby v režime DNV vážená na dovoz,
- priemerná colná tarifná sadzba v režime DNV vážená na HDP,
- počet tarifných horných sadzieb (tarifné maximum) ako podiel tarifnej hladiny po prekročení 3-násobku celoštátneho priemeru,
- štandardná odchýlka priemeru všetkých tarifných sadzieb.

Indikátory OECD netarifných obchodných bariér

V dôsledku doterajších výsledkov rokovaní Svetovej obchodnej organizácie a následne prijatých dohôd sa ťažisko ochrany dovozu sa presúva na netarifné obchodné bariéry (NOB) (NTB – Nontarif Trade Barriers) vyjadrované spravidla v relatívnych pojmoch, čo sťažuje ich prístupnosť, transparentnosť, a najmä ich kvantifikáciu. Preto aj v snahe WTO o uvoľňovanie NOB sa dosahujú iba malé úspechy. Zo strany EÚ existuje dokonca podozrenie, že je to iba „hračka“ v rukách tajomných nadnárodných korporácií.

Existujú rôzne typy netarifných obchodných obmedzení. Musíme rozlišovať medzi priamymi a nepriamymi formami netarifných zásahov, na ktoré sa vzťahuje výraz „riadený obchod“ (managed trade). Na úplné zhodnotenie obchodných praktík danej krajiny je potrebné poznať aj množstvo ďalších údajov a aktivít vládnych štruktúr (výrobné dotácie, daňové koncesie, ako aj niektoré protikonkurenčné súkromné iniciatívy vrátane neúspešných pokusov vlády o ich zvrátenie), ktoré nie sú obsiahnuté v oficiálnych štatistických údajoch a na nich postavených indikátoroch obchodných bariér. Ich prehľad uvádza tabuľka 5.

Tabuľka 5

Typy netarifných bariér podľa zamýšľaného cieľa

Opatrenia 1. typu (narušenia dovozu)	Opatrenia 2. typu (sekundárne reštriktívne ciele)	Opatrenia 3. typu (rozšírenie vplyvu na obchod)
<i>A. Kvantitatívne pôsobenie</i> Celkové dovozné kvóty Bilaterálne dovozné kvóty Licenčné obmedzenia Liberalizácia licencií Dobrovoľné vývozné obmedzenia Embargo Vládne objednávky Prax štátnej obchodnej politiky Domáce obsahové úpravy bariér	Obmedzenia mediálnej komunikácie Kvantitatívne obmedzenie reklamy Opatrenia pri balení a označovaní tovarov Zdravotné a sanitárne úpravy Bezpečnostné úpravy Hraničné poplatky Užívateľské dane Úpravy colných prehlásení Úpravy klasifikácie cla Vyrubovanie colných poplatkov	Štátna výroba a obchod Štruktúrna a regionálna politika vlády Ad hoc opatrenia vlády v otázkach platobnej bilancie Daňový systém krajiny Sociálny poisťný systém Metódy znehodnocovania kapitálu Rozšírenie vládnych vojenských a iných projektov Vplyvy z rozsahu vládnych objednávok Dopravné poplatky Prístavné poplatky
<i>B. Cenová/nákladová pôsobnosť</i> Dovozné dane Dovozné depozity Antidampingové poplatky Odvetné poplatky Subvencia importnej konkurencieschopnosti Úverové obmedzenia dovozu Daňové úľavy dovozcom Medzinárodné komoditné dohody Marketingové dohody	Reštrikcie menovej výmeny Pomoc vlády pri technologickom rozvoji	

Na vyjadrenie netarifných obchodných bariér sa používajú nasledujúce kritériá:

Index pokrytia importu poukazuje na percentuálny podiel vlastného importu krajiny, na ktorý sa vzťahujú netarifné obchodné bariéry. Vypočítava sa z aktuálneho objemu bilaterálneho obchodného toku medzi rôznymi exportérmi a importom krajiny.²

Frekvencia dovozu (F), ktorá indikuje percentuálny podiel na dovoze tých colných taríf, ktoré sú ovplyvnené určitou NOB alebo ich skupinou, a to bez ohľadu na to, či daná komodita alebo výrobok sa skutočne dovážajú.

Uvádzané indikátory sa vyjadrujú v komplexnom vyjadrení v kvantifikovateľnej forme ako *indexy*.

Indexy colných bariér používané v krajinách OECD

Konštrukcia sumárnych indexov jednotlivých indikátorov obchodných bariér je v zrejmej závislosti od potrieb a možností danej krajiny. Naša colná štatistika i zahraničnoobchodná prax zatiaľ s takýmito komplexnými ukazovateľmi nepracujú, ale je to veľmi žiaduce, pretože ich prípadné spracovanie a použitie v našich podmienkach má veľký význam. Napomáha:

- vyššiu vypovedaciu hodnotu;
- prispôsobenie sa podmienkam OECD, kde sa usiluje o vstup aj SR;
- lepšie posúdenie možností pre slovenský import a export.

Indexy obchodných bariér krajín OECD sa určujú z údajovej základne UNCTAD, ktorá je uložená aj v databáze Ústavu slovenskej a svetovej ekonomiky SAV. Táto databáza je v súčasnosti najprepracovanejším zdrojom údajov o tarifných a netarifných bariérach obchodnej výmeny, je verejne prístupná a obsahuje informácie založené na harmonizovanom systéme číselných údajov všetkých členských štátov OSN spracovaných z publikovaných podkladov jednotlivých vlád.

V ďalšej analýze využijeme nasledujúcich 7 indexov obchodných bariér:

1. *priemerná úroveň frekvencie viazaných colných taríf* – index predstavuje priemer viazaných colných taríf podľa úrovne zhodnocovania komodity;
2. *celkový priemer colných taríf* – jednoduchý priemer colnej sadzby v režime DNV podľa klasifikácie ISIC;
3. *štandardná odchýlka priemeru colných taríf*;
4. *koeficient variability colných taríf*;

² Pomer *pokrytia importu*, obdobne ako všetky „vlastné“ indikátory viazané na import, trpia tým, že produkcia s veľmi reštriktívnymi NOB sa do ich výpočtov premieta veľmi nízkymi alebo nulovými váhami. Iným nedostatkom týchto koeficientov je, že uvoľnenie NOB sa prejavuje pri výpočte indexu pokrytia importu iba vtedy, ak sa dané opatrenie či bariéra odstráni úplne.

5. *priemerná hodnota priemeru tarifných kvót voči koeficientu variability* – index predstavuje zlomok *tarifná kvóta/koeficient variability*, čo je v podstate index priemeru colných taríf s rozdielom, že v oboch parametroch – v čitateli i v menovateli zlomku – sa použila priemerná hodnota;

6. *frekvenčný pomer „kľúčových“ netarifných bariér*;

7. *pomer indexu pokrytia importu a netarifných kľúčových bariér* – percentuálna hodnota importu zodpovedajúcej komodity je ovplyvnená kľúčovými netarifnými bariérami.

Porovnanie indexov obchodných bariér triangu najvýznamnejších ekonomík sveta podľa metodiky OECD

Bližšej analýze z priestorových dôvodov podrobíme iba komoditnú skladbu databázy UNCTAD v 2-miestnom delení podľa klasifikácie ISIC za obdobie 1988 až 1996, v ktorom prebiehali, resp. prejavili sa výsledky rokovania Uruguajského kola GATT-u.

Z analýzy tabuliek indexov obchodných bariér vyplýva, že pri tarifných a netarifných obchodných bariérach v krajinách OECD možno pri dovoze produkcie v tomto období sledovať nasledujúce trendy:

- znižuje sa podiel sadzby viazaných obchodných taríf z priemeru 7,47 % v roku 1988 na 6,14 %;
- stúpila celková priemerná úroveň tarifného colného zaťaženia zo 7,45 % na 8,23 %;
- v colnej ochrannej politike medzi jednotlivými krajinami OECD výrazne vzrastajú rozdiely, keďže stúpili rozptylové ukazovatele, a to tak štandardná odchýlka zo 6,06 v roku 1988 na 17,36 v roku 1996, ako aj koeficient variability zo 0,81 v roku 1988 na 2,11 v roku 1996;
- v sledovanom období sa zvýšil aj pomer tarifných kvót voči koeficientu variability zo 7,45 v roku 1988 na 8,23 v roku 1996;
- výrazne však klesol podiel NOB z 25,11 v roku 1988 na 12,89 v roku 1996;
- v danom období 1988–1996 sa rovnako znížil aj podiel pokrytia importu komodít chránených mimotarifnými obchodnými kľúčovými bariérami.

Komplexnejší pohľad na dynamiku zmien obchodných bariér v triangu krajín NAFTA, Japonsko, EÚ dáva nasledujúca tabuľka 6.

Z tabuľky 6 možno usúdiť, že z hľadiska celkovej produkcie medzi krajinami EÚ, Japonskom, Kanadou, USA a Mexikom existuje významná štatistická zhoda v priemernom tarifnom zaťažení dovozov, pretože korelačný koeficient vo všetkých meraniach, okrem polotovarov, pri porovnaní rokov 1993 a 1996 presahuje štatisticky významné kritérium a vo väčšine prípadov hodnotu 0,9.

T a b u ľ k a 6

Matica korelačných koeficientov obchodných tarifných a netarifných bariér z hľadiska komoditnej skladby vo vybraných krajinách OECD podľa rokov 1988, 1993 a 1996³

	1988 v 93	1988 v 93	1988 v 96	1988 v 96	1993 v 96	1993 v 96
Druh obchodných bariér	+OB	++NOB	OB	NOB	OB	NOB
Celková produkcia	0.997	0.999	0.962	0.924	0.979	0.941
Suroviny	0.994	0.996	0.864	0.968	0.860	0.989
Poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybárstvo	0.998	0.973	0.801	0.956	0.817	0.993
Bane	0.996	-0.467	0.676	0.571	0.715	0.953
Výrobky	0.999	0.918	0.864	0.976	0.860	0.926
Polotovary	0.999	0.977	0.098	0.816	0.135	0.914
Hotové výrobky	0.992	0.998	0.911	0.978	0.902	0.988

+ Ako ukazovateľ tarifných bariér sa použil jednoduchý priemer neviazaných obchodných bariér.

++ Ako ukazovateľ netarifných bariér sa použil F-pomer kľúčových NOB.

Existujú však isté rozdiely v obchodnej politike krajín, resp. zoskupení v jednotlivých komoditách:

- V komodite *surovín* možno poukázať na oslabenie vzájomných vzťahov krajín v použitých tarifných sadzbách, ktoré sú ešte výraznejšie v odvetviach *poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybárstvo*.

- Pozoruhodné rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ, resp. EÚ ako celkom a krajinami zoskupenými v NAFTA sú z hľadiska importnej politiky v komoditnej skupine *bane*, v rámci ktorej sa v rokoch 1988 až 1993 zistil podľa našich prepočtov záporný korelačný vzťah. To znamená, že vzájomná dovozná politika zahrnutých krajín sledovala v tomto období opačný smer tarifných sadzieb: Kanada a USA ich – aj keď nevýznamne ako prejav vzájomnej ochrany – zvýšili, zatiaľ čo Japonsko ako krajina bez nerastného bohatstva tohto typu ich znížilo.

- Z hľadiska nášho problému je podstatné zistenie, že nevýznamná hodnota korelačných vzťahov vo výmere tarifných sadzieb v krajinách skúmaných v našom súbore je v skupine *polotovary*, keď v rokoch 1993 až 1996 sa korelačný koeficient *R* rovnal 0,135 a v rokoch 1988 až 1996 bol 0,098.

To dokumentuje, že v tomto období prišlo k zlomu v uvažovaní dovozných taríf v takom zmysle, že ich trend v obchode s touto komoditnou skupinou sa vyvíjal v odlišných režimoch.

Z analýzy korelačnej matice možno konštatovať, že najrozvinutejšie ekonomiky sveta združené v OECD idú v importnej politike – posudzovanej priemerom neviazaných colných sadzieb a F-pomerom kľúčových mimotarifných obchodných bariér – do istej miery príkladom v plnení dohôd WTO, pretože ich celková úroveň colných sadzieb sa znižuje, aj keď pretrvávajú isté rozdiely vytvárané najmä v obchode s polotovarmi.

³ Za poskytnutie potrebných údajov ďakujem V. Belkovi a za štatistickú analýzu J. Vokounovi.

Záver

Zoskupenie krajín v OECD predstavuje jednu z najvýznamnejších ekonomických organizácií v súčasnosti, keďže 29 členských štátov OECD produkuje 75 % HDP celej planéty. Táto organizácia hrá významnú úlohu v rámci príprav mnohostranných medzinárodných obchodných rokovaní vrátane GATT-u a WTO. Rovnako významnou okolnosťou je, že orgány EÚ pripravujú svoje dokumenty a legislatívne úpravy na základe smerníc a podkladov spracovaných jej expertmi. V dôsledku porúch v medzinárodnom obchodnom prostredí začiatkom 80. rokov sa ukazovalo, že pôvodná Všeobecná dohoda o clách a obchode nemôže v realite súčasného sveta vo svojej pôvodnej forme z povojnového obdobia obstáť. Preto experti OECD, WTO a EÚ vyvinuli novú sústavu indexov tarifných a netarifných obchodných bariér. Túto novú sústavu sme využili pri analýze obchodných bariér, ako aj dynamiky ich zmien v najrozvinutejších ekonomikách súčasného sveta, konkrétne v zoskupeniach NAFTA, EÚ a Japonsko. Na základe údajov z databázy UNCTAD možno konštatovať, že pri dovoze sa v dôsledku platnosti GATT-u celková úroveň viazaných colných sadzieb v rámci OECD znížila, stúpili však neviazané colné sadzby, pričom výrazne vzrástli aj rozdiely v colných sadzbách medzi komoditami, ako aj medzi jednotlivými krajinami.

Korelačná matica odzrkadľuje na štatistickej úrovni fakt, že každá krajina, resp. ekonomické zoskupenie napriek spoločnému členstvu v OECD si chráni svoj trh a v tomto duchu sa snaží presadzovať vhodné opatrenia. V ostatných rokoch je trend ich rastu zrejмый, najmä rast NOB. Vysvetlenie možno hľadať v skutočnosti, že až 90 % obchodného obratu krajín OECD sa vytvára vzájomnou obchodnou výmenou. Tieto krajiny sú preto veľmi citlivé na obchodné bariéry voči svojmu exportu, ale napriek tomu ich pomerne často využívajú vo vzťahu k tretím krajinám. Ide napríklad o subvencovanie svojich vývozov, antidumpingové opatrenia, rôzne technické a zdravotné normy, ako aj „dobrovoľné obchodné obmedzenia“ svojho exportu. Na túto dôležitú okolnosť sa často zabúda aj u nás pri úsilí o vstup do týchto inštitúcií.

Došlo 27. 4. 1999

Literatúra

- [1] GRIMWALDE, N.: *International Trade Policy. A Contemporary Analysis*. New York, London, Routledge 1996.
- [2] *Annual Report 1997. Vol. I. Special Topic: Trade and Competition Policy*. Geneva, WTO 1998.
- [3] KLUNDERT, Th. van de – NAHIUS, R.: *Economic Development and Trade in World Economy. Economic Modelling*, 1998, 15, s. 287–305.

- [4] FOCUS [Newsletter.] WTO/OMC máj 1998, č. 30, s. 2.
[5] FOCUS [Newsletter.] WTO/OMC apríl 1999, č. 39, s. 2.
[6] FOCUS [Newsletter.] WTO/OMC november 1999, č. 43, s. 3.
[7] INTERNET: FT com, 24. 2. 2000.
[8] Indicators of Tariffs and Non-Trade Barriers. Paris, OECD, Head of Publication Service 1996.
[9] GROSSE, R. – KUJAWA, D.: International Business. Theory and Managerial Applications. Boston, Irwin Pub. House 1992.

STRUCTURE AND DYNAMICS OF TRADE BARRIER INDEX CHANGES IN MOST IMPORTANT OECD COUNTRIES' GROUPS

Rudolf KOSTOLANSKÝ

Government's main aim in foreign trade and investment flow control is to support the economic growth. In spite of occasionally questionable results, trade and investment barriers against the entry into the domestic market represent one of the most applied methods. The influence of various barrier forms is in the short-term horizon evident mainly by the cost increase on consumer side, in the long-term various barrier forms lead towards the general decrease of the volume of imports, and comparative advantages are weakened.

During recent four decades World Trade Organisation (WTO) has reached remarkable results in the liberalisation of trade tariffs through tariff barrier disengagement, by non-tariff barriers, however, not much success has been reached. This is manifested, in addition to other factors, by the fact that international trade liberalisation and its aim among the three main economic blocks – USA, Japan and the EU, reached the multilateral agreement level.

The calculation method describing how tariff and non-tariff barriers influence the international trade exchange remains, however, a problem. These barriers are transparent and unequivocal at some items, whereas at other items non-transparency and ambiguity might be the case. At such items the calculation could be considerably subjective and more strenuously provable.

Custom tariff structure of a country can be characterised by various means. One of the most sophisticated means is the OECD method, which contains the following 11 indicators:

- the share of items with coupled tariff rate,
- the share with nil tariff rate,
- the share of custom tariffs apart from *ad valorem* from the total,
- the share of custom quotas from the total,
- simple average of coupled tariff rates in the regime of the Most Favoured Nation Clause (MFNC),

- plain average of coupled tariff rates in the MFNC regime,
- plain average of coupled tariff rates exploited *ad valorem* in the MFNC regime,
- average tariff rate in the MFNC regime weighted by imports,
- average tariff rate in the MFNC regime weighted by GDP,
- the number of tariff ceilings exceeding treble the average, as well as their share in the overall tariff level,
- standard deviation of the all tariff rates average.

For comprehensive expression of non-tariff trade barriers (NTB) following indicators are currently used:

– Index of imports coverage, which is the percentage share of country's inherent import affected by non-tariff trade. This is evaluated from the actual volume of bilateral trade flow between various exporters and country's imports.

– Imports frequency (F), which is a percentage share of custom tariffs as a result of the utilisation of NTB or their group, no matter whether the relevant commodity or product are really imported or not.

Database UNCTAD documents that the new OECD system of indices of trade barrier indicators can be sufficiently sensitive to evaluate differences in the influence of GATT's Uruguay Round among groupings of NAFTA countries, EU and Japan. We verified that by the analysis of these groupings for the years 1988, 1993 and 1996 for commodity structure in two-digit ISIC classification. By the analysis of correlation coefficients of monitored variables one can see that from the point of view of the total production among the EU countries, Japan, Canada and the USA significant statistic coincidence in the average tariff load of imports exists. This is proved by the fact that by comparing the years 1993 and 1996, the correlation coefficient for all measurements (with the exception of the group of *intermediate products*) exceeds statistically significant criterion, in most cases reaching the value of 0.9.

In the trade policy of individual countries, or their groups, however, differences exist at certain commodities:

- In raw material commodity one can mention the weakening in mutual relations between countries in applied tariff rates, which is more pronounced in the commodity group of agriculture, forestry and fishing;

- there are significant differences between individual countries, and EU from the import policy point of view in the commodity *mining and quarrying*, where we found in our calculations for the years 1988–1993 negative correlation relations. That means that mutual import policy of monitored countries pursued in that period opposite courses of tariff rates: Canada and USA raised, insignificantly anyway, their tariffs as a sign of mutual protection, whereas Japan, as a country lacking natural resources of this kind, decreased its tariffs.

From the point of view of our problem the following finding is important: In the group of countries monitored by us there is an insignificant value of correlation relations in tariff rates allocation for the group of *intermediate products*, where in the years 1993–1996 correlation coefficient R equalled 0.135 and in the years 1988–1996 this coefficient reached the value of 0.098. This documents that a turn in imposing import tariffs occurred in this period in such a way, that their trend in trading with this commodity group developed in different modes.